

sloten niet alleen, maar ook het hoofd zouden hebben te bieden aan een dagelijksch gechicaneer der engelsche magistraten in zake de toepassing der gemaakte bedrijfsovereenkomsten¹⁾. Maar natuurlijk, deze zijstrooming, zich uitbreidend over tientallen van jaren allicht, laat zich onmogelijk eenigszins nauwkeurig waarnemen. En dies, inderdaad, dat een ander gedeelte der immigratie dan misschien eens tweemaal geteld wordt, is geen al te groot bezwaar!

Bij uitstek goed zijn wij ingelicht omtrent de mate, waarin dan allereerst Leiden van den vreemdelingtoevloed heeft geprofiteerd. De getallen, die Dusseldorpius noemt, als „illa Flandrorum fex”, zooals hij bij voorkeur zegt, door hem voor 1587 op tien en voor 1622 op zestig duizend zielen wordt begroot²⁾ lijken natuurlijk naar niets. Vooral het laatste niet. Nota bene: even twaalf duizend menschen in 1581, nog geen vijf en veertig duizend in 1622 vormden de totaal-bevolking der stad, ingeborenen en vreemdelingen te samen³⁾. Doch er zijn andere gegevens, die ons wel een zuiver denkbeeld der verhoudingen in het bataafsch Athene gunnen. Immers een huizentelling van het jaar 1581 zegt ons, dat er toen reeds ongeveer drie honderd volwassen mannen uit Zuid-Nederland woonden. En uit de genoemde bevolkingsopgave van 1622 blijkt, dat in dat jaar van elke drie bewoners der stad twee in vroeger of later tijd uit de „verheerde” provinciën daarheen waren gekomen⁴⁾.

Ook in betrekking tot de vraag in hoeverre Middelburg door de immigratie is toegenomen zijn deugdelijke cijfers te noemen. Was alles goed gegaan, dan zou deze stad zelfs nog boven alle overige de kroon hebben gespannen. Nauwelijks toch begon zich daar de toevloed der vreemdelingen te laten bemerken, of

¹⁾ J. H. HESSELS, *a. w.*, T. III, no. 1273, 1276, 1330, 1331, 1441.

²⁾ R. FRUIN, *Uittreksel uit Fr. Dusseldorpii Annales* ('s-Grav. 1894) bldz. 217, 436. EGGEN, *a. w.*, bldz. 25 geeft ten onrechte de voorstelling, als noemde Dusseldorpius 60 duizend voor de geheele leidsche bevolking.

³⁾ N. W. POSTHUMUS, *a. w.*, D. III, Inleiding, bldz. IX; P. J. BLOK, *Geschiedenis eener Hollandsche Stad*, D. III ('s-Grav. 1916) bldz. 6

⁴⁾ N. W. POSTHUMUS, *a. w.*, D. III, Inleiding, bldz. IX. Van 26 % der geheele bevolking, zooals P. J. BLOK, *Geschiedenis eener Nederlandsche Stad*, D. III ('s-Grav. 1916) bldz. 2, n. 1 meent, is daar geen sprake.

In 1600 moest de stad worden uitgelegd.

drassum
151651